

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל חברה ונוער
אגף של"ח וידעת הארץ

מילים פורחות בירושלים בעקבות יהודה עמיחי

טיילת ארמון הנציב, אבו תור, משכנות שאננים, פארק טדי

"איש ירושלים אני"

(יהודה עמיחי, מתוך: "ירושלים עיר ערש המנענעת אותי")

[ירושלים](#), מתוך: ויקיפדיה

הָעִיר מְשֻׁחֶקֶת מִחֲבֹאִים בֵּין שְׁמוֹתֶיהָ
יְרוּשָׁלַיִם, אֶל-קֹדֶס, שָׁלֵם, גִּירוֹ, יְרוֹ,
לוֹחֶשֶׁת: יְבוּס, יְבוּס, יְבוּס, בְּחֶשֶׁכָּה.
בוֹכָה בְּגַעְגּוּעִים: אֶלֶּיָּה קִפִּיטוּלִינָה, אֶלֶּיָּה, אֶלֶּיָּה.
הִיא בָּאָה אֶל כָּל אֶחָד הַקּוֹרָא לָהּ
בְּלִילָה לְבָדוּ. אַךְ אָנוּ יוֹדְעִים
מִי בָּא אֶל מִי.

מאת: **יניב בלום**

עיבוד ועריכה: **רונית בין**

עריכה לשונית: **אפרת חבה**

תשע"ז, 2017

רחוב הנביאים 30, בניין ארלדן ירושלים, 91911, טל': 02-5603190/1, פקס': 02-5602054
אגף של"ח וידה"א – inbalba@education.gov

קובץ זה מכיל קישורים גם לאתרים חיצוניים לאתרי משרד החינוך.
תוכן אתרים אלו, לרבות הפרסומות שבו, הוא באחריות בעלי האתרים ואינו באחריות משרד החינוך.

פנימי, לא להפצה

מילים פורחות בירושלים בעקבות יהודה עמיחי

טיילת ארמון הנציב, אבו תור, משכנות שאננים, פארק טדי

"איש ירושלים אני"

(יהודה עמיחי, מתוך: "ירושלים עיר ערש המנענעת אותי")

יהודה עמיחי, מתוך: הארכיון הציוני

מסלול הסיור בעקבות שיריו של יהודה עמיחי עובר בתחנות שונות בירושלים שדרך פורחות מילות שיריו של עמיחי. הסיור מציין נקודות בחייו של עמיחי, אך מתמקד בשיריו ובנוף הירושלמי כפי שהוא משתקף בשירים.

יהודה עמיחי נולד בוורצבורג בגרמניה בשם לודוויג פיופר בשנת 1924. משפחתו הייתה אורתודוקסית, עובדה אשר השפיעה על כתיבתו מאוחר יותר. המשפחה התגוררה תקופה קצרה בפתח-תקווה ולאחר מכן עברה לירושלים. ירושלים הייתה העיר שבה חי ופעל עמיחי עד מותו.

עמיחי למד בבית הספר התיכון "מעלה" בירושלים. בתום לימודיו, התנדב לצבא הבריטי. היו אלה ימי מלחמת העולם השנייה. עם תום המלחמה, למד הוראה בסמינר בית הכרם, למד ספרות ומקרא באוניברסיטה העברית ושימש מורה בגימנסיה העברית ובמקומות נוספים.

עמיחי החל לפרסם את שיריו בשנות החמישים של המאה ה-20. הוא כתב למעלה מ-150 שירים בנושא ירושלים. מרביתם מופיעים בקבצים "עכשיו ברעש", שיצא לאחר מלחמת ששת הימים, "הזמן", שיצא לאחר מלחמת יום כיפור, ו"פתוח סגור פתוח".

שירתו הושפעה ממלחמות ישראל, ובראשן מלחמת העצמאות – שבה שירת עמיחי כחייל. כתיבתו מאופיינת בתיאור הכאן והעכשיו הנשען על היסטוריה, על אמונות, על קונפליקטים ועל תקווה למציאות טובה יותר. שירתו חילונית ועם זאת מקיימת שיח מתמיד עם היהדות ועם התנ"ך, עם ירושלים ועם חיינו שנשזרו בין השתיים.

סיור זה מנסה להציג חלק מרצונותיו, ממאוייו ומרגשותיו של עמיחי במטרה לקחת את המטייל לסיור דרך עיניו של המשורר המיוחד.

שיריו השזורים בסיור זה נבעו מקורותיו במלחמת העצמאות, מהשכול והאבדן אשר היו מנת חלקו ומהתמודדותו עם שאלת מקומו של האדם במכלול אדיר זה.

"כל מי שכותב עברית קושר את קיומו שלו עם קיומם של השפה והעם. נפילתה של ישראל פירושה גם נפילת השפה שלי. ללא שום נחמה בנצחיותה של המלה הכתובה, של הרוח." – כך כתב עמיחי למשורר

[פאול צלאן](#).

עמיחי נפטר בשנת 2000 ונטמן בבית העלמין בסנהדריה.

פרטי המסלול

משך זמן המסלול: כ-5.5 שעות (ללא הנסיעה).

אורך המסלול: 4 ק"מ.

נקודת התחלה: טיילת ארמון הנציב, רחוב דניאל ינובסקי.

נקודת סיום: פארק טדי. בין הרחובות חטיבת ירושלים, יצחק קריב ואמיל בוטה.

מגבלות: אין.

דגשי בטיחות:

- יש לוודא מצב ביטחוני, עם המשטרה, לפני הליכה בקטע המסלול בשכונת אבו תור(רחוב עשהאל).
- רוב המסלול בשטח עירוני פתוח.
- יש לנקוט משנה זהירות בחציית כבישים.
- בימים חמים מומלץ לקיים את המסלול בשעות הבוקר המוקדמות או בשעות אחר הצהריים.

דרגת קושי: קל-בינוני, מסלול בר-נגישות בחלקו. יש למצוא חלופות למדרגות.

ציוד מיוחד: מומלץ להביא את שירי עמיחי שבקובץ השירים "עכשיו ברעש" ו"הזמן".

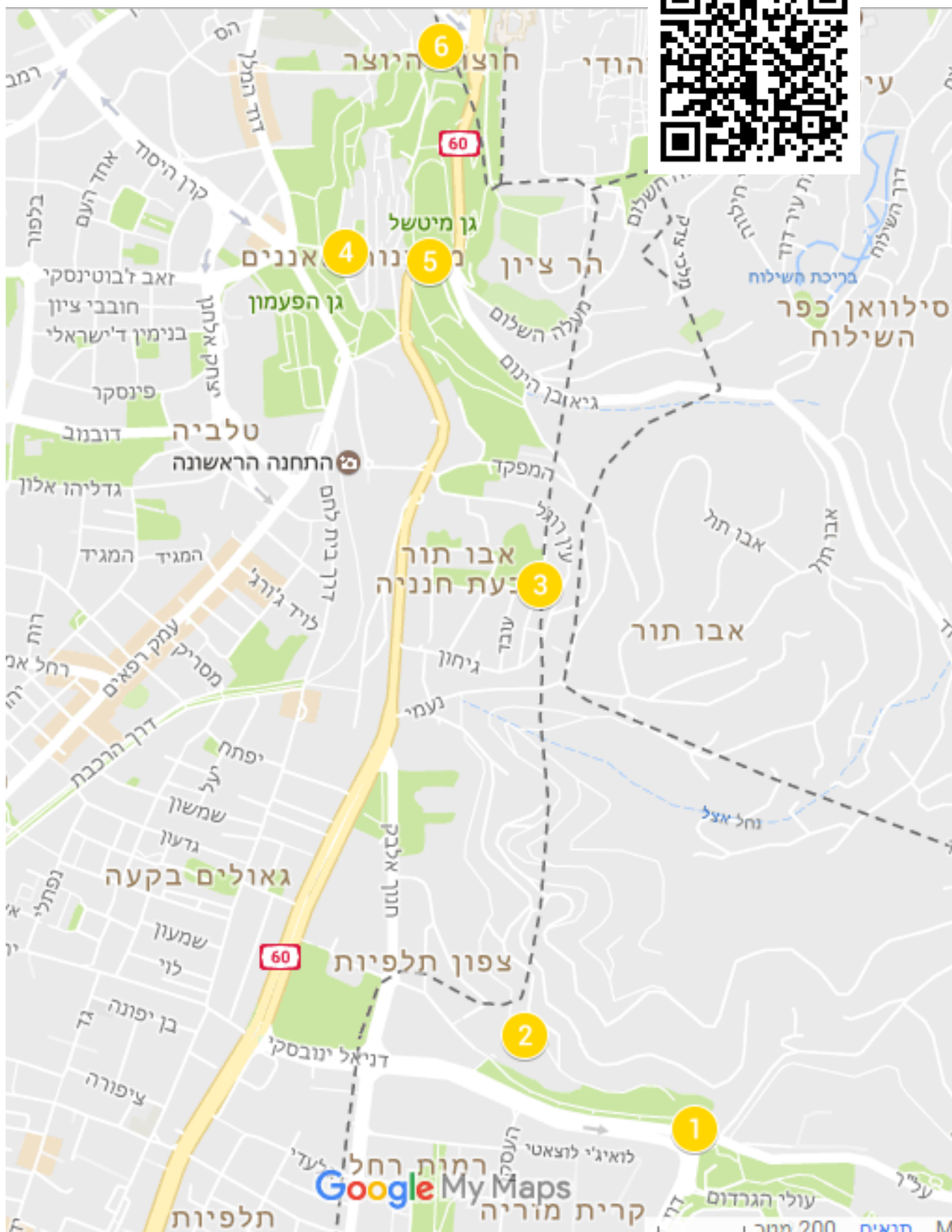
אתרים בתשלום: אין.

תיאור ההליכה במסלול

המסלול מתחיל בתצפית מהחלק המזרחי של **טיילת ארמון הנציב (1)** ברחוב דניאל ינובסקי. נתקדם מערבה לאורך השביל המקביל לטיילת, ובקצהו נרד במדרגות צפונה, ימינה (מצד שמאל, בסמוך למדרגות, יש שירותים ציבוריים). בתום הירידה נפנה שמאלה ונמשיך עם השביל של טיילת גבריאל שרובר. נעצור בנקודה פנויה ב**טיילת שרובר (2)** הצופה אל שכונת אבו תור. נמשיך לרחוב נעמי ובו נפנה שמאלה ואז ימינה לרחוב צרויה ושוב ימינה לרחוב גיחון. מרחוב גיחון נפנה שמאלה ל**רחוב עשהאל (3)**. נמשיך ברחוב עשהאל ונרד במדרגות שבסופו, נפנה שמאלה לרחוב עין רוגל ונלך בו עד רחוב דרך חברון. בדרך חברון נפנה ימינה ונלך עד הגשר להולכי רגל אשר נמצא בין הסינמטק למרכז מורשת בגין. נעלה על הגשר ונלך עליו כעשרה מטרים ואז נפנה ימינה לכיוון משכנות שאננים. נמשיך ישר ברחוב הצייר יעקב שטיינהרדט לכיוון **טחנת הקמח (4)**. בסמוך לטחנה, נרד במדרגות לכיוון ברכת הסולטן ונלך סמוך **לחלק המערבי של ברכת הסולטן (5)**. נתמזג עם רחוב דרור אוליאל ונמשיך לצעוד בו בכיוון צפון-מזרח עד אשר נגיע ל**פארק טדי (6)**. שם יסתיים המסלול.

מפת המסלול

מתוך : גוגל המפות שלי

תיאור האתרים שבמסלול

טיילת ארמון הנציב (1)

טיילת ארמון הנציב, מתוך: ויקיפדיה

"קינאתי בו, בנציב הבריטי העליון, " כתב עמיחי, "הוא תפס לי את המקום הכי פנטסטי בעולם... הוא יכול לראות את הנוף הכי נשגב בעולם, כאילו שזה שלו" (מתוך: מגזין זקני ציון).

התצפית מטיילת ארמון הנציב מציגה את נקודת מבטו של עמיחי על ירושלים. מחד גיסא, עיר קדושה; מאידך גיסא, עמוסת היסטוריה, התנגשויות ומלחמות. ירושלים, לפי עמיחי, סחררה אותו כל חייו ומסחררת את כל האנשים הבאים עמה במגע.

ירושלים ירושלים, למה ירושלים / יהודה עמיחי

ירושלים היא קרוסלה מסתובבת ומסתובבת
מן העיר העתיקה דרך כל השכונות וחוזרת לעתיקה.
ואי-אפשר לרדת ממנה. ומי שקופץ ממנה מסכן את חייו
ומי שיורד ממנה בתם הסבובים חייב לשלם שוב
כדי לעלות עליה לסבובים שאין להם סוף.
ובמקום פילים וסוסים צבעוניים לרכב עליהם
יש דתות שעולות ויורדות וגם מסתובבות
על צירן לקול מנגינות משמנות מבתי התפלה.
ירושלים היא נדנדה: לפעמים אני יורד
לתוך הדורות שהיו ולפעמים אני עולה לשמים...

התצפית מטיילת ארמון הנציב מעניקה הסתכלות רחבה על תקופות, על עמים, על כובשים ועל שרידיהם במציאות של היום. עמיחי מבקש לעצור את העיסוק האובססיבי בהיסטוריה ולהדגיש את החיים, את האנשים הפרטיים – את ה"היסטוריה האמתית".

מה מוסיפה לנו הידיעה
על צלבנים או רומאים או מוזהבים אחרים?

...איש מתאמן לבדו בתוף
בחדר ריק גם זה היסטוריה.

(מתוך: "שירים בחוף קיסריה", יהודה עמיחי)

חלק זה של טיילת ארמון הנציב מכונה [טיילת האז](#). יש כמה נקודות תצפית מן הטיילת לכיוון העיר העתיקה של ירושלים: הר הזיתים, שלוחת עיר דוד, הר הבית ועוד, ולכיוון העיר החדשה של ירושלים וקצהו של מדבר יהודה.

[ארמון הנציב](#) שימש משכנם של הנציבים הבריטים לאחר שמשכנם הקודם באוגוסטה ויקטוריה (אשר אפשר לזהותה בתצפית) נסדק ברעידת אדמה. במלחמת העצמאות, נערכו כאן קרבות קשים, ולבסוף היה שטח זה בחסות האו"ם. במלחמת ששת הימים, כבשו הירדנים את המתחם, וכך החלה למעשה המערכה על ירושלים. בתום המלחמה, שלטה ישראל במתחם וכבשה את השטח מזרחה ממנו עד הירדן. כיום, המתחם משמש את האו"ם.

חלק מן המסורות טוענות שבמקום עצרו אברהם ויצחק בדרכם אל העקדה.

"וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נָסָה אֶת אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנְנִי. וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֶךְ אֶת יִחִידְךָ אֲשֶׁר אֲהַבְתָּ אֶת יִצְחָק וְלֶךְ אֶל אֶרֶץ הַמִּרְיָה וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד הָהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹדִי" (בראשית כב, א-ב). לפי המתואר בתנ"ך, צעדו אברהם, יצחק, שני הנערים והחמור מבאר-שבע לכיוון הר המוריה. במקום זה, שבו מתגלה הר המוריה (ולמעשה – ירושלים) בפעם הראשונה, השאיר אברהם את הנערים ואת החמור והלך עם יצחק לבדו אל מקום העקדה.

"וַיִּשְׁפֹּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת חֲמֹרֹו וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי נַעֲרָיו אֹתֹו וְאֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּבְקַע עֲצֵי עֹלָה וַיִּקֶּם וַיֵּלֶךְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים. ד בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת הַמָּקוֹם מֵרֶחֶק. ה וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל נַעֲרָיו שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמֹור וְאֲנִי וְהַנֶּעֱר גִּלְכָּה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁוִיבָה אֲלֵיכֶם" (בראשית כב, ג-ד).

טיילת שרובר (2)

טיילת זו היא המשכה של טיילת ארמון הנציב.

המבט מן המרחק אל אבו תור מראה את העיר שחוברה לה יחדיו. בשיריו, הציג עמיחי את העדינות שבחיבור הזה, ובמיוחד את הזמניות שבו. רגע אחד יש כאן גבול, "[הקו העירוני](#)" – שהוא חלק מה "[קו הירוק](#)" בין המדינות, ורגע אחר יש כאן עיר אחת רגועה. אך הרוע הזה טומן בחובו חשש ודריכות תמידית פן משהו יתלקח ויתפוצץ.

יְפוֹת הֵן הַמְשָׁפְחוֹת בִּירוּשָׁלַיִם/ יְהוּדָה עַמִּיחִי

יְפוֹת הֵן הַמְשָׁפְחוֹת בִּירוּשָׁלַיִם :

אִם מִקְלָלָה רוֹסִית וְאִב מִקְלָלָה סִפְרָדִית,

אֲחוֹת מִקְלָלָה עֲרַבִית וְאֲחִים מִקְלָלוֹת הַתּוֹרָה

יוֹשְׁבֵי יְחִדּוֹ עַל הַמִּרְפֶּסֶת

בְּיוֹם קִיץ בְּרִיחַ יִסְמִין.

יָפִים הֵם הַבָּתִּים בִּירוּשָׁלַיִם :

כָּלֶם מוֹקְשִׁים שְׁזָמְנָם קָבוֹעַ....

להמשך השיר, ראו <http://tinyurl.com/hvqlwss> : **לאן**

הקו הירוק הוא קו הגבול בין ישראל וירדן בין מלחמת העצמאות ומלחמת ששת הימים. בתום מלחמת העצמאות, נפגשו משה דיין, מפקד מחוז ירושלים, ועבדאללה א-תל, בא כוחם של הלגיון הירדני ושל הכוחות הערביים הלוחמים באזור ירושלים. מפה מנדטורית של ירושלים, בקנה מידה של 1:20,000, נפרסה על הרצפה, והשניים כרעו מעליה והחלו בסימון הגבולות בעפרונות, אחד העפרונות היה בצבע ירוק. עובי חודו של העיפרון היה כמה מילימטרים, אך במציאות רוחב הקו היה כ-60 מטרים. משום כך קו הגבול חצה שכונות ובתים. לעתים, בשל העובדה שהמפה הונחה על רצפה ולא על משטח חלק, קפץ העיפרון והותיר מקומות ללא סימון. כך נוצרו שטחי הפקר בעייתיים הנתונים לוויכוח בין שתי המדינות. המחשבה הייתה שההסכם שייחתם הוא זמני, וכך אף כתבו שני האישים: "החתומים מטה יוצאים מתוך הנחה שתתקיימנה שיחות נוספות בעתיד הקרוב". אך למעשה, היה זה המסמך היחיד והמחייב, והקווים ששורטטו בו היו לגבול שבין ישראל וירדן במשך 19 שנים.

מחצית האנשים אוהבים,

מחציתם שונאים.

והיכן מקומי בין המחציות המתואמות כל כך

ודרך איזה סדק אראה את

השיכונים הלבנים של חלומותיי.

(מתוך "[מחצית האנשים בעולם](#)", שירונט)

הקו העירוני – רחוב עשהאל (3), בשכונת אבו תור

[הקו העירוני](#), מתוך: ויקיפדיה

שכונת אבו תור היא שכונה מעורבת שבה גרים ערבים ויהודים. השכונה ידועה גם בשם גבעת חנניה. במרכז רחוב עשהאל, עבר הגבול בין ירדן ובין ישראל. "הקו העירוני" הוא קטע של גבול הקו הירוק, שנקבע בהסכמי שביתת הנשק בין ישראל ומדינות ערב לאחר מלחמת העצמאות. הקו העירוני חצה את העיר ירושלים לאורך שבעה קילומטרים בין השנים 1948 ל-1967. הקו הפריד בין מזרחה של ירושלים, שכבש הלגיון הירדני, לבין מערבה, שהיה לבירת מדינת ישראל. העיר העתיקה נשקה לקו העירוני מצדו המזרחי ונותרה בשליטה ירדנית. משני צדי הקו, פרסו הצדדים ביצורים ומכשולים, ובניינים שונים לאורך הקו שימשו עמדות צבאיות.

רחוב עשהאל מדגיש את נקודת השקפתו של עמיחי. עמיחי חיפש את האדם הפרטי בתוך תהפוכות ההיסטוריה המאיימות. הוא השתמש בכביסה כביטוי לחול, כסמל לחיים ולמטלות יומיומיות.

במקום שכבסים תלויים ליבוש

אנשים אינם מתים

אינם במלחמות

ישארו לפחות

יומיים או שלושה

לא יתחלפו

ולא יתנופפו

אינם כעשב היבש

(מתוך: "כבסים")

"כעשב היבש" הוא ביטוי שנכתב בפיוט "ונתנה תוקף" לאדם שמשול לכלום: "משול כחֶרֶס הַנְּשֹׁכָר, כְּחֶצִיר יָבֵשׁ וְכֶצִיץ נוֹבֵל, כְּצֵל עוֹבֵר וְכַעֲנָן כָּלָה, וְכְרוּחַ נוֹשֶׁבֶת וְכַאֲבָק פּוֹרֵחַ וְכַחֲלוּם יַעוּף". עמיחי מתכתב עם המשמעות הביטוי ואומר ההפך.

שיר ליל שבת, ביצוע:
נורית גלרון, יוטיוב

ירושלים / יהודה עמיחי

על גג בעיר העתיקה,

כביסה מוארת באור אחרון של יום:

סדין לבן של אויבת,

מגבת של אויב

לנגב בה את זעת אפו.

ובשמי העיר העתיקה

עפיון.

ובקצה החוט—

ילד,

שלא ראיתי אותו,

בגלל החומה.

להמשך השיר ראו כאן: <http://tinyurl.com/h9s9akq>.

פיצוץ העמדה שבראש טחנת
הקמח, מתוך: ויקיפדיה

טחנת הקמח ע"ש מונטיפיורי (4)

משה מונטיפיורי מימן את בניית הטחנה כחלק מפועלו לסיוע ליישוב הישן (החברה היהודית בארץ ישראל שלפני המאה ה-20) לספק בעצמו את צרכיו הוא. הטחנה הוקמה בשנת 1857 בשכונת משכנות שאננים.

מונטיפיורי, שהיה מסור בכל לבו לקידום התעשייה בארץ הקודש, בנה גם בית דפוס ומפעל טקסטיל ופרויקטים רבים אחרים. טחנת הרוח יצאה משימוש כטחנת קמח בשנת 1891, אחרי שהקהילה היהודית החלה להשתמש בטחנות המונעות בקיטור לטחינת חיטה. עם זאת, חשיבותה התרבותית לא דעכה, ובמהלך מלחמת העצמאות, בשנת 1948, היא שימשה עמדת הגנה ונקודת תצפית בשל מיקומה האסטרטגי החולש על התנועה בדרך חברון, באזור מלון המלך דוד ובאזור תחנת הרכבת. לכן, בהוראת הנציב העליון, פוצצו הרשויות הבריטיות את טחנת הרוח במתקפה שנשאה את השם היאות לה: "מבצע דון קישוט". הטחנה נותרה ללא כיפה בראשה עד מלחמת ששת הימים. בראשית שנות השמונים של המאה ה-20, הטחנה שופצה והוקם בה מוזאון לתולדות חייו של משה מונטיפיורי.

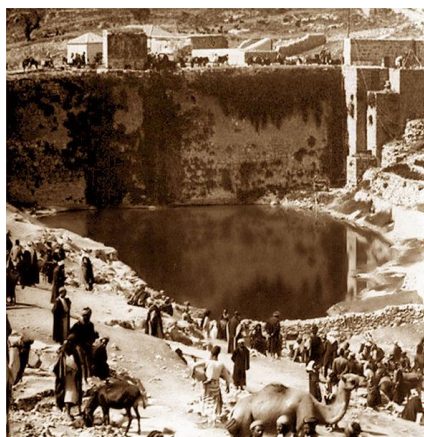
יהודה עמיחי חי ופעל בירושלים רוב שנותיו ואף התגורר בשכונת ימין משה, שהייתה "שכונת קצה" במשך 19 השנים שבהן הייתה העיר חצויה. מתוך מצב חיים זה, כתב חלק נכבד משיריו.

הטחנה בימין משה / יהודה עמיחי

הטחנה הזאת מעולם לא טחנה קמח.
היא טחנה אור קדוש וצפרי
געגועים של בנאליק. היא טחנה
מילים וזמן טחון, היא טחנה
גשם ואפילו פגזים,
אבל היא לא טחנה קמח מעולם.
עכשו היא גלתה אותנו,
וטחנת את חיינו יום יום,
לעשות מאתנו קמח שלום
לאפות מאתנו את לחם השלום
לדורות הבאים.

חלקה המערבי של ברכת הסולטן (5)

מחלקה המערבי של הברכת הסולטן אפשר לראות את הר ציון ממול ואת יתר ברכת הסולטן הנפרסת ממקומנו ועד להר ציון. עמיחי חיבר בין מקום זה לטיילת ארמון הנציב, שבה פתחנו את הסוּר, ורמז בחיבורו זה לסיפור העקדה.

רועה ערבי מחפש גדי / יהודה עמיחי

רועה ערבי מחפש גדי בהר ציון,
ובהר ממול אני מחפש את בני הקטן.
רועה ערבי ואב יהודי
בכשלוֹנס הזמני.
קולות שנינו נפגשים מעל
לבריכת השולטן בעמק באמצע.
שנינו רוצים שלא יכנסו
הבן והגדי לתוך תהליך
המכונה הנוראה של חד גדיא..

ברכת הסולטן במאה ה-19, מתוך: ויקיפדיה

להמשך השיר ראו [כאן: http://tinyurl.com/z8hdrhj](http://tinyurl.com/z8hdrhj).

ברכת הסולטן היא ברכת אגירה שתיקן הסולטן העות'מאני סולימאן הראשון בשנת 1536. בעבר, שימשה הברכה כחמאם של עשירי ירושלים. לצורך בניית הברכה, הקימו סכר לרוחב גיא בן הינום, לעצירת ניקוז המים דרכו אל עבר נחל קדרון, וכך נוצר מאגר מים. קודם להקמת הסכר, היה כאן גשר עתיק, שעליו עברה אמת המים שהובילה מים מברכות שלמה שליד בית לחם אל ירושלים ואל הר הבית.

על סכר הברכה, בנה הסולטן סולימאן סביל לשימוש עוברי דרך. הסביל השתמר עד ימינו. כיום עובר מעל הסכר הכביש של רחוב דרך חברון.

פארק טדי (6)

ראש עיר / יהודה עמיחי

עצוב הוא להיות
ראש העיר ירושלים,
נורא הוא.

איך יהיה אדם ראש עיר כזאת?
מה יעשה בה?
יבנה ויבנה ויבנה.

להמשך השיר ראו [כאן: http://tinyurl.com/z7bxj6q](http://tinyurl.com/z7bxj6q).

פארק טדי, צילום: בועז דולב, מתוך: **ויקיפדיה**

פארק טדי, המשתרע על כשבעה דונמים, הוא פרויקט ההנצחה המשמעותי הראשון לפועלו של **טדי קולק**, מי שהיה ראש העיר ירושלים במשך 28 שנים ומייסד "הקרן לירושלים".

בפארק מרכז מבקרים ושלטים המספרים על פועלו של טדי קולק בעיר ולמענה, כמו כן משולבים בו פסלים סביבתיים, בהם שעון שמש מיוחד שתכנן האמן הישראלי הבינלאומי מתי גרונברג. גרונברג תכנן כמה שעוני שמש למקומות שונים ברחבי העולם. בחלקו המזרחי של הפארק, נמצאת מדרגות המקשר בין חומות העיר העתיקה והעיר החדשה.

שיריו של יהודה עמיחי לוקחים את הקורא בהם לסיור בעירו ירושלים. עמיחי קונן על אבדנו של האדם בתמורות הזמן. הוא הציג את מצבו ההולך ופוחת של האדם בעיר הזאת.

פעם ישבתי על מדרגות ליד שער במצודת דוד, את שני הסלים הכבדים

שמתני לְיָדִי. עֲמֹדָה שָׁם קְבוּצַת תַּנְרִים סְבִיב הַמְדָּרִיךְ
וְשִׁמְשִׁיתִי לָהֶם נִקְדַּת צִיּוֹן. "אַתֶּם רוֹאִים אֶת הָאִישׁ הַזֶּה עִם
הַסֵּלִים? קִצַּת זְמִינָה מֵרֹאשׁוֹ נִמְצְאָה קֶשֶׁת מִן הַתְּקוּפָה הָרֹמִית...
קִצַּת זְמִינָה מֵרֹאשׁוֹ". "אָב לְהוּא זֶה, הוּא זֶה!" אָמְרָתִי י בְּלִבִּי :
הִגָּאֵלָה תָּבוֹא רַק אִם נִגִּידוּ לָהֶם : אֵת ס רוֹאִים שָׁם אֵת הַקֶּשֶׁת
מִן הַתְּקוּפָה הָרֹמִית? לֹא חָשׁוּב : אָב לְיָדָהּ, קִצַּת שְׂמֹאלָהּ
וּלְמִטָּה מִמֶּנָּה, יוֹשֵׁב אָדָם שֶׁקֶנָה פְּרוֹת וִירְקוֹת לְבֵיתוֹ. (מתוך : "[תיירים](#)")

ביבליוגרפיה מומלצת

- עמיחי, יהודה (2002), **שירי יהודה עמיחי, כרך 1**, תל-אביב: שוקן.
- עמיחי, יהודה (2002), **שירי יהודה עמיחי, כרך 2**, עכשיו ברעש, לא על מנת לזכור, תל-אביב: שוקן.
- עמיחי, יהודה (2003), **שירי יהודה עמיחי, כרך 3**, מאחורי כל זה מסתתר אושר גדול, הזמן, שלוה גדולה: שאלות ותשובות, תל-אביב: שוקן.
- עמיחי, יהודה (2004), **שירי יהודה עמיחי, כרך 4**, שעת חסד, מאדם אתה ואל אדם תשוב, תל-אביב: שוקן.
- עמיחי, יהודה (2004), **שירי יהודה עמיחי, כרך 5**, גם האגרוף היה פעם יד פתוחה ואצבעות, פתוח סגור פתוח, תל-אביב: שוקן.

קישורים אינטרנטיים נוספים

- [אם כיפה או בלעדיה](#) – טחנת הקמח, עתמולים, יד יצחק בן-צבי.
- [הריאיון האחרון עם יהודה עמיחי](#) – יוטיוב, 25 דק'.
- [יהודה עמיחי](#) – לקסיקון לתרבות ישראל.
- [ילדות בשכונת אבו תור](#) – יוטיוב, 6 דק'.
- [ירושלים ירושלים למה לי ירושלים](#) – על השיר.
- [ירושלים של אמצע](#) – בעקבות יהודה עמיחי, מסע אחר.
- [ירושלים של זהב ושל יהודה עמיחי](#) – ד"ר רחל עופר, nrg.
- [סיפורו של הקו העירוני, 1948-1967](#) – ארכיון המדינה.
- [תכנית דיוקן על יהודה עמיחי, 1982](#) – יוטיוב, 26 דק'.